

Również i Ambroży wspomina o niepokornionej żądzy posiadania, która nie pozwala majątku sprzedać i rozdać go ubogim¹⁸. I chociaż niemal wszyscy pisarze chrześcijańscy, poza zwolennikami chiliaizmu, byli zgodni co do tego, iż dobra ziemskie były niegdyś przeznaczone dla wszystkich ludzi, to jednak dawny kierunek rygorystyczny, wzorowany na zasadach najstarszej gminy jerozolimskiej, a zmierzający do zachowania pierwotnej równości chrześcijańskiej, posiadał już w czasach Ambrożego niewielu zwolenników. Dla większości jedynie możliwym było przyjęcie bardziej realistycznego stanowiska Laktancjusza, Kommodiana i innych¹⁹. Odtąd o zbawieniu miało decydować postępowanie w życiu doczesnym, a nie wielkość majątku, choć z drugiej strony pisarze chrześcijańscy przyznają, iż wielu spośród możnych czeka tylko okazji, aby ograbić ubogich.

Tak na przykład Klemens Aleksandryjski zakłada, że nie jest konieczna rezygnacja z posiadania dóbr, lecz wystarczy wyzbycie się przywiązania do nich²⁰. Dla Ambrożego tego typu postawa reprezentowana między innymi przez Klemensa Aleksandryjskiego, w obliczu pogłębiającego się rozwarstwienia społeczeństwa rzymskiego IV wieku na dwa światy - bogatych i biednych, nie wystarczała. I podczas gdy w "De Nabuthae" nawoływał do wyprzedaży swoich dóbr, to bliski mu duchowo w podstawowych kwestiach Laktancjusz tylko nie wykluczał takiej możliwości, choć jednocześnie przyznawał, iż je-

1 784; Seneca, Epistola 115, 16, tłum. W. Kornatowski /Lucius Annaeus Seneca, Listy moralne do Lucyliusza, Warszawa 1961/, 619; Cyprianus, Ad Demetrianum 11, PL 4, 552, POK 19, 311; Ambrosius, De Nabuthae 1, 1; 3, 13-14; 3, 19; 5, 19-21; 5, 23; 5, 25.

18 De Nabuthae 1, 1; 3, 17; 5, 19-20; 6, 27; 6, 32-33; 7, 35; 9, 41; 12, 52-53; 13, 56; Expositio in psalmum 118, 2.

19 Lactantius, Divinae institutiones III 21; Commodianus, Carmen apologeticum 5, 16; por. J. Majka, Stanowisko chrześcijan wobec lichwy w starożytności i we wczesnym średniowieczu, RTK 10/1962/76; R. Kamienik, Zagadnienie własności w pismach Salwiana z Marsylii na tle stosunku Kościoła pierwszych wieków do bogactwa i ubóstwa, "Rocznik Lubelski" 10/1967/31 n.; A. Rodziński, Sprawiedliwość chrześcijańska wobec problemu nierówności majątkowych w II i III wieku, Lublin 1960, 63 n., 81 n.

20 Clemens Alexandrinus, Stromateis III 2, 6-9.